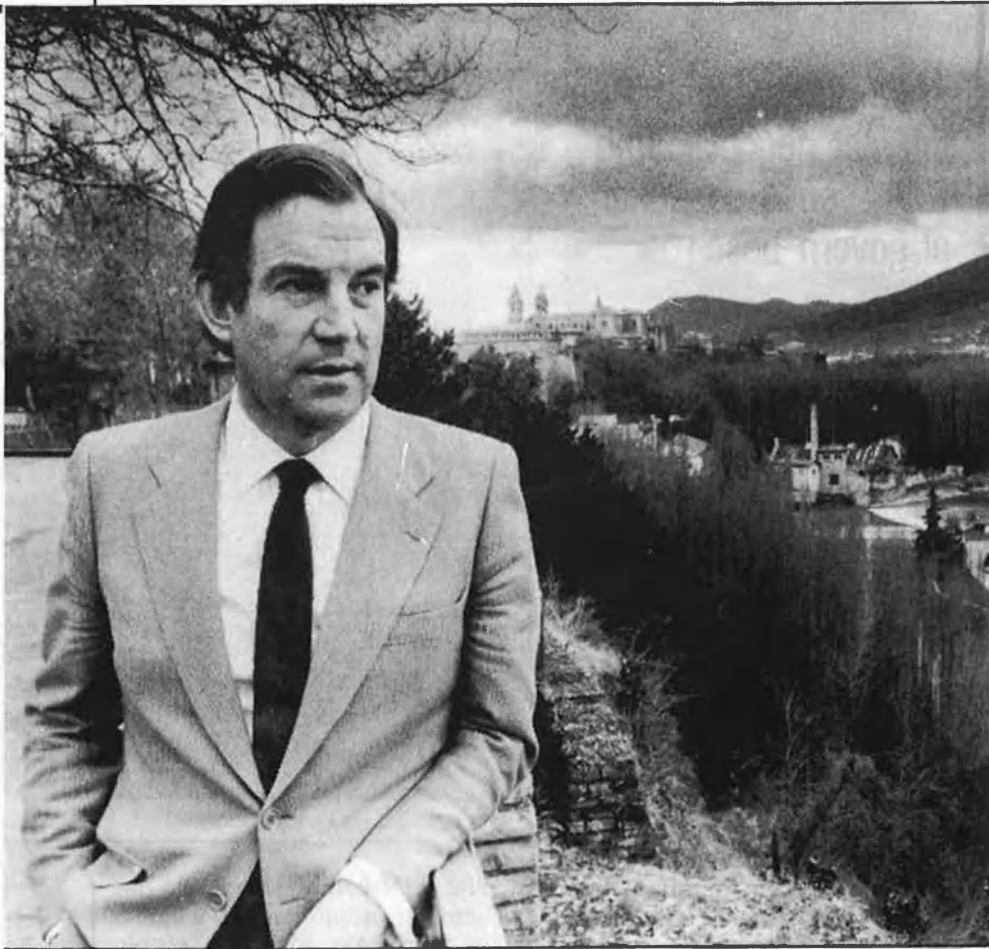

Fúlvia NICOLAS

«Euskadi-Madrid, una dialèctica de tensió inevitable.»

/ José Luis Larión

“Podem creure en la utopia”

Carlos Garaikoetxea és, sens dubte, un dels homes més estimats arreu d'Euskadi. Fins i tot molts dels qui mai no el votaren reconeixen en ell un extraordinari encant personal, acompanyat d'una credibilitat poc freqüent. Avui, després de sis anys fent de president del govern basc i d'una complexa crisi política que el convertí en simple parlamentari, Garaikoetxea és una acurada estampa de bon perdedor, de cavaller que accepta la derrota amb un somriure i la consciència tranquil·la.

Pregunta: *¿Deixant a una banda la qüestió de Navarra, de la qual parlarem més endavant, quins són els trets principals de la situació política a la Comunitat Autònoma Basca (Guipúscoa, Àlaba i Biscaia)?*

Resposta: El moment és difícil. A les dificultats generals que afecten tot el nostre entorn, com la tremenda crisi econòmica i el problema de l'atur, nosaltres hem afegit el problema d'una reivindicació nacional que no acaba de trobar una resposta, fet que contribueix a posar de manifest la incapacitat de l'actual política autonòmica de l'estat central, o, per dir-ho d'una altra manera, la crisi de l'estat autonòmic. Aquests són els problemes generals, envoltats en aquest país, vulgues o no, per la transcendental qüestió de la violència, íntimament relacionada, per ara, amb la situació basca.

—P.: *¿Observa vosté canvis importants en l'orientació política del govern basc des que deixà de ser lehendakari?*

—R.: No cal dir-ho, hi ha hagut canvis. Per exemple, aquest nou clima d'enteniment entre els nacionalistes del PNB i el PSOE, tan profusament explicat pertot arreu. Però jo no crec que siguin tan senzilles les coses per a pensar que han desaparegut els problemes d'enteniment entre el govern basc i el govern central arran d'aquest pacte, perquè la dialèctica que crea tensió entre el govern central i el govern d'Euskadi és inevitable; parteix de fortes diferències de criteri. I fa dies n'hem vist la prova en l'incompliment de compromisos contrets del govern central, per Felipe González en particular, pel que fa a Euskadi.

—P.: *¿Com valora, doncs, els anomenats «pactes de legislatura»?*

—R.: Per una elemental qüestió de cortesia, no puc jutjar els actes dels meus successors en el govern, però és evident que jo no hauria fet igual algunes coses, si seguís com a lehendakari. Si hagués cregut que això era factible i necessari, jo mateix hauria dut a terme els pactes, però, sens dubte, no en els mateixos termes. Crec que la nostra reivindicació nacional i la política autonòmica del govern socialista no són compatibles; no és tan senzill, això d'arribar a un acord estable.

—P.: *¿Quins són els principals obstacles que s'oposen al govern basc a l'hora de fer una política nacionalista?*

—R.: Sens dubte, l'absència d'una veritable concepció autonòmica entre els qui regeixen l'Estat espanyol. En el govern central confonen una autèntica autonomia amb una simple descentralització. Potser és conseqüència, també, d'una excessiva generalització de les autonomies, sense tenir en compte que és molt diferent el cas dels Països Catalans, d'Euskadi o de Galícia al d'altres regions, molt respectables, però que no tenen un problema polític com el nostre.

—P.: *¿Quines haurien de ser, segons vosté, les línies principals d'una política eficaç contra la violència?*

—R.: En síntesi, tot i que puga semblar una *perogrullada*, l'ideal seria demostrar que democràticament i pacíficament es pot donar satisfacció a les legítimes aspiracions del poble. ETA diu: «tan sols pel camí de la violència es pot aconseguir l'autogovern d'Euskadi». Nosaltres diem: «No, anem per la vida del diàleg, a través de vies democràtiques i institucionals». ¿I què passa? Doncs que, malgrat això, se'ns està desautoritzant, els qui hem propugnat les vies pacífiques, tot i que som majoria a la comunitat autònoma, al Parlament basc. ¿Qui és el demòcrata i qui l'antidemòcrata? És antidemòcrata el qui no respecta allò que vol la majoria, representada pel Partit Nacionalista Basc, Euskadiko Ezkerra i Herri Batasuna.

No sé si avui encara seria possible una iniciativa com aquella de la «Taula per la Pau», rebentada pels sectors més radicals d'Herri Batasuna i de la qual fugirem immediatament els socialistes. De tota manera, crec que és una idea de diàleg que no es pot descartar. Tanmateix, l'estat central sempre ha posat públicament obstacles a les negociacions amb ETA, però, mentre negaven les nostres propostes de vies negociadores, per la porta de darrere feien intents d'aproximació i negociació, de Madrid a Euskadi Nord. L'estiu passat hi hagué, per part del govern central, invitacions a ETA de negociar la pau, sense consultar el govern basc. I, mentrestant, a Madrid, se'ns diu que no hi pot haver una altra negociació que la del lloc on deixar les

«El govern central ha intentat negociar amb ETA, sense consultar el govern basc»

armes i acollir-se a la «reinserció social»...

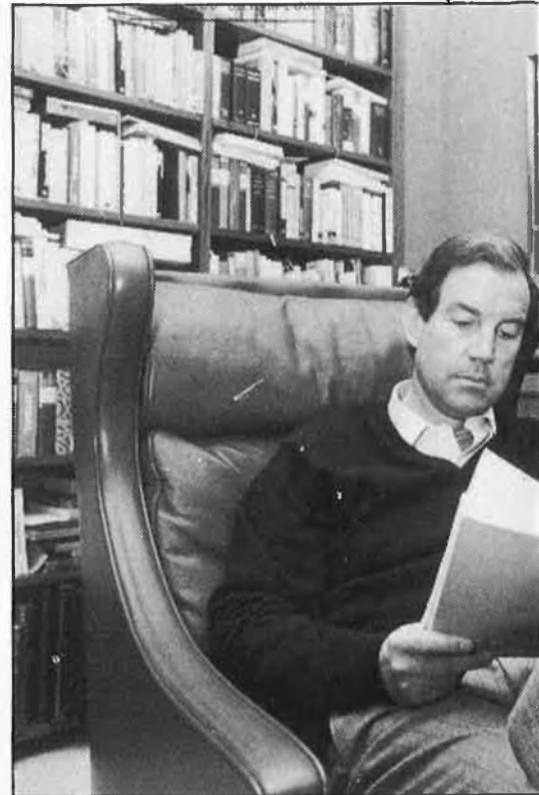
Crec que hi ha coses, en l'alternativa KAS, perfectament discutibles, i, és clar, ningú no pot dir que els cinc punts d'aquesta alternativa siguin políticament «perversos»; una altra cosa és que siguin políticament realistes. Crec que allí, com en altres alternatives o propostes, hi ha matèria per discutir, però, es clar, el que no es pot fer és dir «o es discuteix això, o, si no, no hi ha res a fer».

—P.: *¿Com definiria vosté la situació d'Euskadi, en el camí cap a l'autodeterminació?*

—R.: Crec que hem fet allò que s'havia de fer. Parlant amb realisme, la via estatutària era l'única possible, i, a més, cosa molt important, era l'única que permetia la consolidació d'un sistema democràtic, sense el qual, no cal dir-ho, estariem molt pitjor. Però, aquesta via estatutària, l'han deixat frustrada a mig camí. Aquesta és la meua convicció sincera. Hi ha hagut una marxa enrere claríssima des del govern central. De tota manera, el camí cap a l'autodeterminació és una llarga marxa. Una nació que se sent nació, com nosaltres, no renunciarà mai a la idea de l'autodeterminació. En aquest moment, la consciència nacional entre la població basca està en els nivells més alts que mai no ha enregistrat el país. Em preocupa, però, en el moment concret present, que puga declinar un poc aquell ambient d'entusiasme, d'expectativa nacional que hi havia al principi, quan tot just acabàvem de sortir de la dictadura i tot era eufòria. No crec que siga possible una crisi de la consciència nacional, que la majoria de la població basca posseeix claríssimament.

—P.: *¿Què es pot contestar als qui proclamen que parlar d'independència és una utopia?*

—R.: Suppose que això mateix és el que deien a Gandhi. Però, en aques-

«LA via estatutària era l'única possible»

ta vida, si t'espantes davant allò que pot semblar utòpic, mai no s'hauria pogut canviar res. Realment, els pobles petits ho tenim difícil, però tenim prou força interior, prou conviccions, prou sentiments, per a creure de vegades en la utopia. Davant l'Anglaterra imperial, els pobres irlandesos haurien pogut pensar molt en la utopia... Però la història d'un poble no es fa en dos anys, ni en deu. De vegades, són processos que duren segles.

Efectivament, quan cal explicar aquests sentiments a, diguem-ne, institucions importants, representants de l'estat, etc, cal anar molt en compte, perquè poden crear-se embolics enormes. Però dient les coses amb sinceritat i sense acidesa, sempre es pot obrir un diàleg. Tanmateix, crec que si avui es pogués mantenir una estructura confederal de l'estat, amb una fórmula associativa voluntària, amb un poder suficient en cada nació per mantenir, potenciar i desenvolupar la pròpia identitat, aquesta seria una bona fórmula. Ningú, racionalment, no hi pot veure una atrocitat. Però hi ha gent que no vol escoltar-se això, i un ha d'inhibir-se de determinats pronun-

«En l'alternativa KAS hi ha coses perfectament discutibles.»

doncs, diríem que no. Vull dir, amb això, que nosaltres entenem que la policia estatal ha de ser substituïda, a Euskadi, per la policia basca. Creiem que hi tenim dret, a això, tret d'algunes qüestions, com les fronteres, que s'acordaren en l'Estatut d'Autonomia.

Podem estar contra la violència, personalment i institucionalment, però no tenim per què perpetuar amb el nostre beneplàcit la presència dels qui entenem que exerceixen una competència que ens correspon, amb tot el respecte a les persones. A més d'això, hi ha problemes de credibilitat importants. El passat d'aquestes forces de seguretat en relació a la població basca ha estat terrible, més ací que en qualsevol altre lloc. Ací hi ha un record atroç de tortures, detencions, persecucions... i, això, la població no ho oblida. De tota manera, crec que el problema fonamental és l'altre, el dret a tenir la pròpia força de seguretat. En canvi, se'ns diu el contrari: «no ens n'anirem mai», i ací hi ha el problema.

—P.: *¿Quins moments recorda més dels seus anys de lehendakari?*

—R.: Han estat moments molt durs, des del punt de vista humà i polític, aquells en què he vist el dolor del meu poble, el dolor al meu voltant, quan s'han perdut vides... recorde les inundacions, les ocasions en què es vessà sang, fos qui fos la víctima, sempre eren éssers humans. Un altre moment molt desagradable fou aquell en què vaig veure els meus companys de Navarra expulsats del meu partit. Afortunadament, també hi hagué moments alegres, sobretot en la primera etapa, en què tot era il·lusió per construir una democràcia, una nació basca amb les pròpies institucions. Després, vingué la realitat, més prosaica i més avorrida, d'anar fent aquesta construcció dia a dia, però els primers moments foren més emocionants.

—P.: *Supose que els darrers moments van ser també molt durs...*

—R.: Sí, però potser no tant com es puga pensar, perquè jo accepte amb molta naturalitat el fet que cada sis anys cal fer una parada en el camí. Després de sis anys en el poder, és molt difícil no haver-se desgastat, no haver-se creat enemics. Afortunadament, jo me'n vaig anar perquè vaig voler, ja que, a mi, l'aparell del partit em demanà que continuàs, però en unes condicions, sustentant unes tesis determinades, que no eren a les quals jo m'havia compromés públicament. I vaig contestar que no, que no hi seguia, perquè crec que he de ser honest amb els meus compromisos públics.

Ha estat una manera digna d'anar-me'n, no molt dura, però sí amarga, és clar. Sempre que es discuteixen coses tan serioses hi ha moments de tensió, deslleialtats, petites misèries, i quan aquestes misèries es produeixen a la pròpia casa, encara resulten més dures. En alguns moments, vaig veure que em mancava el suport i la lleialtat que un sempre espera trobar a casa seua. També hi ha hagut alguna jugada molt bruta contra mi, des de gent del partit, coneguda.

—P.: *¿Quines eren les diferències fonamentals entre la seua concepció del partit i d'Euskadi, i les dels seus opositors dins el PNB, encapçalats per Xabier Arzallus?*

—R.: En primer lloc, diré que aquesta crisi no s'hauria produït si l'aparell del partit no hagués expulsat, prèviament, una quarta part del mateix aparell, els dirigents de Navarra. Amb ells no haurien pogut prevaler les tesis que han guanyat, haurien canviat molt les coses. La discrepància fonamental entre el sector de l'aparell del partit liderat per Arzallus i les meues tesis, amb el suport, també, d'alguns sectors del partit, consistia en la forma d'organitzar el país. Jo volia un poder basc fort, també unes diputacions fortes, però amb una delimitació molt clara de les respectives competències, perquè crec que cal fer més èmfasi en un poder nacional basc. En canvi, des de l'altra banda, es defensaven postures que considere excessivament provincialistes. Aquesta és la raó fonamental, la més forta. No em pertoca dir a mi qui és més progressista, o més nacionalista, etc.

ciaments quan allò que té enfront és una paret. Això és habilitat, i cal tenir-ne una mica.

—P.: *¿Vosté creu que la població basca pot sentir parlar de col·laboració amb les forces de l'estat en la lluita anti-ETA sense enrojolar-se?*

—R.: Bé, el que ha passat al Parlament basc fa poc és justament el contrari. S'ha decidit que no es poden atorgar «xecs en blanc» a determinades coses... El que jo no sé és si s'ha explicat bé l'afer. Una cosa és que un no aprobe, i, a més, refuse els actes de violència contra qualsevol ésser humà, inclosos els membres de les forces de seguretat. I una altra és que un, com a conseqüència o alhora, accepte que cal donar un xec en blanc, un suport incondicional a aquestes forces. Són coses molt diferents.

Imaginem, per exemple, que vingueren ací recaptadors d'impostos des del govern central, quan ací tenim una hisenda autònoma, i que aquests recaptadors fossen objecte de violència. Nosaltres sentiríem aquesta violència, la condemnariem i tractariem d'evitar-la. Però si, a continuació, se'ns demanàs suport per a aquests recaptadors que estan suplantant la hisenda del País Basc,

/ J. A. Miranda

/ José Luis Larrion

«Sóc massa jove per retirar-me de la política»

En qualsevol cas, a aquesta raó principal s'han sumat passions personals, com sol passar en aquesta mena de crisis. La qüestió de Navarra també ha estat important. Jo sempre he posat un especial èmfasi a insistir en la necessitat de mantenir una sensibilitat oberta i constant respecte a Navarra, una part indestruïble d'Euskadi. Crec que el partit ha desenvolupat darrerament una certa manca de sensibilitat en aquest tema. No les bases, però sí els dirigents; i

això, objectivament, coincideix amb una persistent obsessió del poder central per desvincular Navarra de la comunitat autònoma basca. Jo crec que, a mig i llarg terme, serà aquest el problema més important que trobarà Euskadi en el procés de reconstrucció nacional, i la situació creada en el partit, amb l'expulsió dels dirigents navarresos, tampoc no beneficiarà ningú més que aquells qui volen destruir la consciència basca a Navarra.

—P.: *¿Quina és, actualment, la seua situació política i personal?*

—R.: Jo continue sent parlamentari basc pel meu partit, el PNB, i treballo al Parlament, en la faena de qualsevol altre diputat. Potser, perquè continue molt unit als companys navarresos expulsats, dels quals no puc renegar mai, i perquè continue dient allò que sempre he dit, algú diria que estic en una situació una mica «perillosa», però sóc on sóc, amb totes les conseqüències. Tracte de mantenir una posició discreta, no parlar massa, malgrat que em conviden tot sovint a fer xerrades, a concedir entrevistes...

D'altra banda, he de dir que no tinc cap obsessió per tornar a ser *lehendakari*; ja he tingut l'honor de ser-ho durant molts anys. Estic posant les meues coses en ordre, el despatx que vaig abandonar per dedicar-me plenament a la política, estudie, escric una mica... No, no diré que les meues «Memòries», perquè, quan ets en una posició com la meua, cal tenir la precaució d'escriure i després pensar-se molt si cal publicar o no allò que s'ha escrit, sempre amb la perspectiva del temps.

Dels meus projectes polítics, no puc precisar-ne res. Sóc massa jove per retirar-me'n, però no tinc l'obsessió d'ocupar un càrrec de responsabilitat.

—P.: *Quines relacions va mantenir o manté encara amb Catalunya?*

—R.: Amb Catalunya sempre vam mantenir una bona relació institucional, tant amb la gent de Convergència com amb els d'Esquerra Republicana, pels quals sent un gran efecte. Vaig fer, com a *lehendakari*, dues visites a Catalunya, inoblidables, perquè em varen rebre amb molt d'afecte. Amb ells compartim una mateixa problemàtica nacional, i la mateixa reivindicació d'autogovern. M'he escrit amb molts ciutadans de Catalunya; potser el més estimat de tots fou Salvador Espriu. Arran d'una xerrada, durant una visita a Barcelona, començarem una correspondència sempre afectuosa, amb unes cartes molt belles que m'escrivia en ocasions, en què, sens dubte, creia que jo necessitava suport, que potser tenia dificultats.

—P.: *¿Com explica Euskadi quan li ho demanen a l'estranger?*

—R.: Els dic que és una nació petita, dividida entre l'Estat francès i l'espanyol. No és fàcil d'explicar, quan corren tantes versions simplificades del nostre problema. Per això, cal insistir que els bascos som gent pacífica, que no volem imposar res a ningú, ni obligar altres pobles a seguir les nostres lleis, la nostra cultura. Tan sols demanem que ens respecten, però els pobles petits, per desgràcia, tenim poques ocasions de ser escoltats i coneguts.

Venta del Pilar

Ctra. entre Alcoi i Cocentaina, s/n.

Tel. 59 23 25

ALCOI